

Ю.В. Бугасвська, канд. пед. наук, доц. (ХНАДУ, Харків)
Д.О. Роденко, студ. (ХНАДУ, Харків)

ЕКОНОМІЧНА НОМЕНКЛАТУРА В УКРАЇНСЬКОМУ ФАХОВОМУ МОВЛЕННІ

До сучасних фахівців економічної галузі висуваються вимоги високої фахової мовної компетентності як однієї зі складових культури особистості. Багатий термінологічний запас – це наочне підтвердження сформованості фахової термінологічної компетенції.

Завданнями на розширення словникового запасу може бути виписування з тексту термінів, номенів, неологізмів, професіоналізмів; пояснення значення паронімів та омонімів; добір до поданих слів синонімів та антонімів, а також фразеологізмів. Приклади подібних вправ: 1. Підкресліть у пропонуваному переліку терміни, неприналежні економічній галузі: *нормативний метод розподілу, незмінний тиск, ф'ючерсний контракт, регулярність постачань, кадастр, рентабельність, властивості речовини, процес зміни маси.*

2. Випишіть у три колонки прості, складні та складені терміни: прості – *вальвація, бюлетень, купон, кредит, інтервенція*; складні – *фірма-продуцент, цінозбереження, суперкарго, карт-блани, ролlover-кредити*; складені – *трастові операції, метод єдиної ціни, контракт про кредит.*

3. Замініть професійні вислови термінами економічної галузі: *чорна п'ятниця, ножиці цін, позбавлений важеля.* Напр.: *чорна п'ятниця* – різке падіння кон'юнктури на фінансових ринках, *ножиці цін* – розрив між цінами на продаж і купівлю.

Перед тим, як починати аналізувати економічні терміни, слід звернути увагу на необхідність перекладати не слова, граматичні конструкції чи інші засоби мови оригіналу, а безпосередньо сам зміст оригіналу. В англійській економічній термінології система спеціальних понять вже склалася, і їй відповідає система знаків-термінів, за кожним з яких стоїть певне спеціальне поняття з усім набором властивих йому ознак (напр., *дилер* – від англ. *торговець, агент* – це учасник бізнесу, що закуповує продукцію оптом і торгує нею в роздріб, а також – член фондової біржі, що діє від свого імені і за власний рахунок). Переклад-калька (напр., *андеррайтинг, інкасо, брокер, інжиніринг, маклер, ресконтро* та ін.) не є ідентичним, бо у такому випадку український термін-знак не відображає спеціального поняття, і тоді необхідний додатковий логіко-понятійний аналіз

терміна, співвіднесення значка з поняттям, опис його ознак і його місця в системі спеціальних понять.

Доцільним є розгляд номенклатури у сфері термінології економіки, оскільки фахівцям цієї галузі необхідно використовувати її для досягнення професійного взаєморозуміння (*індекс відносної величини цін, маркетинговий посередник, емісійні операції, корпоративний податок, конверсія валюти, лімітний курс, грошовий ринок, декларований капітал, комерційний кредит*).

Характеризуючи номен, дослідники відзначають, що це найбільш штучна і тому найбільш схильна до змін частина спеціальної лексики. У номенклатурі найбільш вірогідні різного роду заміни, зміни статусу назв або вихід назв з ужитку. До номена відносять особливий різновид термінів, що включають до свого складу власну назву (*закон Філіпса, індекс Пааше, рівність Рікардо, модель Портера-Лоулера, теорія добробуту Пігу* та ін.). Подібні номінації, представлені у термінологіях багатьох спеціальних галузей, в тому числі і економічної, отримали назву епонімічних термінів.

У процесі функціонування економічний термін може мати додаткове вторинне значення, що закріплюється за неспеціальною сферою спілкування. Відбувається процес детермінологізації економічного терміна (напр., термін *котирування* – механізм визначення та/або фіксації ринкової ціни цінного папера – часто використовується у значенні *котируватися* – мати певну цінність, вагу, користуватися попитом), тобто перенесення значення слова за подібністю. Як і будь-яка галузева лексика, економічна термінологія включає: загальнонаукові терміни (*модель*), що у спеціальній сфері, як правило, конкретизуються і стають складеними (*модель Фідлера ситуативна*); міжгалузеві терміни, що можуть використовуватися у декількох спеціальних сферах (*діапазон* – *діапазон цін* (економіка), *діапазон колірнього спектра* (фізика), *діапазон голосу* (музика)); вузькоспеціальні терміни, безпосередньо пов'язані з досліджуваною спеціальною сферою.

Отже, наведені форми і методи роботи зі студентами доводять, що під час занять з української мови (за професійним спрямуванням) можливо досягти ефективного оволодіння мовно-комунікативними компетенціями, зокрема, засвоєння термінології економічних спеціальностей у необхідному для професійної діяльності обсязі. Потрібне створення комплексу тренувальних вправ, комунікативних і контрольних завдань для студентів з метою ефективного засвоєння термінологічної економічної галузі.